

Toetssteen der ware en valse genade

Th. Van der Groe

4. Van de kenmerken van het werk van Gods Geest en van het onderscheid tussen de zaligmakende en algemene genade

Doch om hier nog wat nader te handelen *van de wezenlijke kenmerken van de zaligmakende werkingen van de Heilige Geest in de harten van de gelovigen, waaruit men van derzelve oprechtheid ten volle kan verzekerd zijn in zijn eigen gemoed*; zo staat hier bijzonder te letten, als op een zaak van de uiterste aangelegenheid, dat dezelve recht gesteld moeten worden, naar de eigenlijke aard en gelegenheid van de zaken, van welke dezelve kenmerken zullen zijn. In het vorige is reeds genoeg aangewezen, dat er tweeërhande werkingen van de Geest in de harten van de mensen gevonden worden; *zaligmakende, namelijk, en algemene, en dat die wezenlijk van elkaar verschillen.*

Wanneer er dan nu *kenmerken* zullen gesteld worden van enige zaligmakende werking of genade van Gods Geest, zo is het zeker, dat, indien de kenmerken recht zullen liggen naar de regel en de bepaling van de Heilige Schrift, dezelve dan ook noodzakelijk die Goddelijke en zaligmakende werking alzo moeten aanwijzen, bepalen en uitdrukken, dat zij daaraan alleen en bijzonder eigen zijn, en dat zij die zaligmakende werking van alle algemene werkingen van de Geest, van een gelijk soort en uiterlijke hoedanigheid, wezenlijk komen te onderscheiden. Dit is de eigenlijke proef van een recht kenmerk van enig zaligmakend werk van de Geest in ons.

- Want (om deze zaak eens met enige voorbeelden op te helderen,) niemand twijfelt, of het eerste werk van Gods Geest in harten van de uitverkoren is *de overtuiging van zonden*, welke daartoe dient, om hen te bereiden en vatbaar te maken voor de genade van het Evangelie. Maar nu is het immers zeker, dat dezelfde Geest, door Zijn algemene gaven, ook een overtuiging van zonden werkt in de verworpenen en tijdgelovigen, waarvan men de voorbeelden genoeg ontmoet in de Heilige Schrift. Wie ziet nu niet, dat, als men de kenmerken van een ware overtuiging van zonden, die zaligmakend is, zal voorstellen, opdat een iegelijk zichzelf daarnevens zou beproeven, het dan geenszins genoeg is, daarvan slechts enige dingen los en onbepaald te noemen, dewelke ook in de algemene overtuiging van de tijdgelovigen kunnen plaats hebben; maar dat die kenmerken bepaald en onderscheidenlijk alzo moeten gesteld worden, dat zij ons in het bijzonder de rechte aard en hoedanigheid aanwijzen van een waarachtige en zaligmakende overtuiging van de Geest, zoals alleen aan de ware gelovigen eigen is, en zoals nimmer enig nabij christen of tijdgelovige dezelve heeft bezeten, of in zodanige staat enigszins heeft kunnen bezitten.
- Met de zaligmakende overtuiging van zonden in de gelovigen gaan ook altijd vergezeld een *ware geestelijke honger en dorst van de ziel naar Christus*. Doch nu is er in de tijdgelovigen ook enige begeerte en verlangen naar de Heere Jezus, of enige honger en dorst naar zijn genade, waaruit zij

lichtelijk bewogen worden, om vele dingen te doen, die enige schijn en vertoning hebben van een waar zaligmakend werk van de Heilige Geest. Wanneer er dan nu rechte kenmerken gesteld zullen worden van het gelovig hongeren en dorsten van de ziel naar Christus, zo moeten dezelve immers noodzakelijk al weer zo onderscheidenlijk liggen, dat zij enkel bepaald de wezenlijke aard en hoedanigheid van het waarachtig, geestelijk en oprecht gelovig hongeren en dorsten aanwijzen, hetwelk zaligmakend en alleen aan de uitverkorenen eigen is. Verder gaat het heilig hongeren en dorsten naar Christus ook altijd vergezeld met een oprecht geloof van de ziel in Hem, op grond van Zijn onfeilbare Evangelische beloften. Maar nu hebben de tijdgelovigen ook al weer hun geloof, hetwelk zij door de algemene genade of gaven van de Geest zelf weten te brengen tot een zekere trap en mate van gelijkvormigheid aan het waar zaligmakend geloof, waarvan het nochtans wezenlijk in alle manieren onderscheiden is. Dus moeten dan immers de kenmerken van het ware geloof, dat alleen zaligmakend is, hier ook al weer met behoorlijk onderscheid in dier voege gesteld worden, dat dezelve de eigen aard en natuur van dat geloof, duidelijk uitdrukken, in onderscheiding van alle andere soorten van geloof, welke niet zaligmakend zijn.

- En op dezelfde wijze is het ook gelegen met al de *geestelijke vruchten en weldaden van het geloof*, zowel die tot de rechtvaardigmaking behoren als tot de heiligmaking. Indien men door middel van rechte kenmerken derzelve wezen gelegenheid zal beschrijven, behoort zulks altijd zo te geschieden, dat die kenmerken enkel passen op de bijzondere zaligmakende weldaden en vruchten van de Geest, die uit het ware en ongeveinsde geloof geboren worden. Want ook het bedrieglijke tijdgeloof heeft, in soort en schijn, alle zodanige vruchten, dewelke het oprecht geloof geestelijk en in waarheid heeft.
- *Wat genade van de Geest* men dan door kenmerken tracht aan te wijzen en te bepalen, men moet, als men recht zal handelen, hier altijd nauwkeurig letten op het wezenlijke onderscheid, dat er plaats heeft tussen de zaligmakende en de algemene genade, of anders zullen de gestelde kenmerken nimmermeer aan haar rechte einde kunnen voldoen, hetwelk is om de mensen behulpzaam te zijn, onder des Heeren zegen, tot een behoorlijk onderzoek en beproeving van zichzelf, in de gewichtige belangen van hun eeuwige staat. Integendeel zal men bevinden, indien de kenmerken niet aldus gesteld zijn naar de eigen aard en de wezenlijke gelegenheid van de geestelijke zaken, dewelke zij zouden voorstellen, dat zij dan met ter daad recht schadelijke middelen van verleiding zullen zijn voor de onervaren zielen, die daarop haar vertrouwen stellen. Zij zullen dan maar dwaallichten zijn, om de zodanigen af te leiden van de rechte weg, en om hen slechts meer te stijven in hun jammerlijk zielsbedrog, waar zij van zichzelf, uit hun eigen bedorven natuur, anderszins genoeg toe genegen zijn.

Wij achten, dat het op zichzelf voor een zeer nuttige en prijswaardige toeleg moet gehouden worden, wanneer men bij iedere gelegenheid, door het voorstellen van de kenmerken van de geestelijke dingen, de gemoederen van de mensen tot een ernstige zelfbeproeving zoekt te besturen, want zonder zulks kan het praktikaal werk van de dienst van het Evangelie niet behoorlijk verricht worden. Doch wij achten ook, dat hier veel meer bekwaamheid en heilige kunst en wetenschap van Gods Geest toe vereist wordt, dan het zich in de eerste opslag wel laat aanzien. Hoe zeer algemeen die leer-methode hedendaags ook schijnt geworden te zijn, zo is het nochtans zeker, dat dezelve van een ieder niet even gelukkig beoefend wordt. Want om rechte kenmerken van alle Goddelijke zaken en inwendige genadewerkingen van de Heilige Geest in de harten van de ware gelovigen anderen aan de hand te geven, en om daarin met vrucht te werk te gaan, behoort waarlijk niet alleen een grondige oefendheid in het Woord der gerechtigheid, maar ook een geheiligde en bevindelijke kennis van het werk des Geestes in zijn eigen gemoed, en van de bijzondere wegen des Heeren in het bevorderen en bestieren van de zaligheid van Zijn volk.

Het ene is de *theoretische* of stellige, het andere de *praktikale* of beoefende wetenschap van de geestelijke dingen; dewelke onafscheidelijk behoren samen te gaan, bij al degenen, die de zaken van het Christendom voorspoedig zullen behandelen.

Dan helaas! hier zouden wij achten, dat het velen nu grotelijks aan ontbreekt, die, wat zij ook mogen schijnen, nochtans maar weinig recht grondig geoefend zijn, beide in de waarheid van het Evangelie, en in de bevindelijke kracht van de Godzaligheid. En nochtans zijn zij alreeds snel opgewassen en bekwaam geworden tot leermeesters van anderen. Zij hebben zich met ter tijd zo wat een algemene oppervlakkige kennis van alle zaken en waarheden van het Christendom weten te vergaderen, waardoor men lichtelijk naar de hoogte zweeft, gelijk de vogelen, die niet zwaar van lichaam zijn. De zodanigen durven alles aanvatten en ondernemen, zonder bijkans ergens voor stil te staan. Niets valt hun door de gewoonte eindelijk gemakkelijker, dan de geestelijke dingen te bespreken en te behandelen op een verheven trant en met een gedaante van geestelijke wetenschap en ervarenheid. Want dewijl hun ongelukkige toestand zodanig is, dat zij meest alleen altijd gewoon zijn te werken met hun beschouwende denkbeelden, die somtijds zeer licht en levendig zijn, zonder zich veel op te houden met een grondige of ernstige beoefening van hetgeen zij beschouwen, zo kan het dan niet anders zijn, of zij moeten, met kleine moeite, ras grote voortgangen maken in dit slag van geestelijke wetenschap en waarnemingen. Anderen mogen een lange tijd nodig hebben, naast veel ondervinding, naarstige oefening en veel genade van de Heere, om een weinig van de kracht en waarheid van het Evangelie aan te leren, door nog dagelijks naar beneden, en gelijk als achteruit te leren, maar deze lieden zullen licht gereed zijn, om dezelve aan te zien als een armoedig gebrek in de zodanigen, en als een enkele blindheid, traagheid en geesteloosheid, waar zij toch gelukkig van bevrijd zijn. En hier zal niet veel tegen te zeggen vallen: want, met welke argumenten zal men degenen, die alles aanstonds weten kunnen, toch overtuigen, *dat zij nog niets gekend hebben, gelijk men behoort te kennen?* 1 Kor. 8:2. Dit gaat wel aan, als men met een ander soort van mensen te doen heeft, die liever over hun eigen blindheid treuren en klagen.

Ondertussen nochtans is al zulke losse en winderige wetenschap van de Goddelijke dingen zonder vaste gronden van waarheid en Godzaligheid, geworteld binnen in het gemoed, ten hoogste nadelig voor het Christendom, veel meer dan wij machtig zijn te begrijpen. Hierdoor wordt langzamerhand een dodelijk verderf in de kerk ingevoerd, en allerlei soort van snode huichelarij wordt langs deze weg ongevoelig zodanig aangekweekt en voortgeplant, dat zij eindelijk opwast tot een hoge en weelderige boom, in welks takken dan nu het gevogelte nestelt van allerhande vleugel. Ja, even uit deze grond is het ook, dat zo vele losse, algemene, onschriftuurlijke, verwarde, ja somtijds geheel verkeerde en ongerijmde kenmerken en beschrijvingen van Goddelijke dingen hun oorsprong hebben, als men menigmaal met droefheid moet horen en lezen. Want velen volgen hierin maar het voorschrift van anderen, die hun kwalijk zijn voorgegaan, en omdat zij nog onbekwamer zijn dan hun voorgangers, zo bederven zij het ook nog meer. Of zij volgen anders hun eigen hoofd, wanneer zij achten geen leiding van anderen nodig te hebben. Hoe het ook zijn mag, het voorname gebrek in dezen is, dat men het wezenlijk onderscheid tussen de zaligmakende en de algemene werking van de Geest niet genoeg bij iedere zaak of gelegenheid weet in acht te nemen. Dit bederft het alles, en hierdoor ontdekken de mensen met hun beste arbeid, ijver en bekwaamheid, welke anders nog prijzenswaard zouden zijn, hun zeer diepe onkunde en onervarenheid in die dingen, die des Geestes Gods zijn, maar al te veel.

En ach! was het dit nog slechts alleen. Maar dewijl de grond en ziel van onze heilige en gereformeerde waarheid enkel in dat allergewichtigst onderscheid genoegzaam gelegen is (zoals te voren reeds door ons is aangewezen), wie, die anders maar enig recht gezond verstand bezit in de leer van het Christendom, zie dan niet, dat even door zulk *een losse en ongebonden praktikale methode* (om het zo eens te noemen), als wij hier trachten te ontdekken en tegen te gaan, noodzakelijk met ter tijd op een ongevoelige wijze de weg bij ons gebaad moet worden tot stille inkruipingen van een stille subtile praktikale Pelagianerij, dewelke in alle manieren niet anders dan een dodelijk bederf kan zijn voor de kerk, voor de waarheid en voor de godsdienst?

Opdat wij hier nu niet spreken van de snode en alles verwoestende Enthusiasterij, die langs diezelfde weg of methode, hoewel op een geheel verschillende wijze, niet minder bedekt onder ons wordt ingevoerd, terwijl de mensen gerust liggen te slapen, of met andere dingen bezig zijn. Want het ware onderscheid tussen de zaligmakende en de algemene Genade van de Heilige Geest, zo als dat gesteld wordt in onze Gereformeerde kerk, dient zowel tot een grondige omverwerping van allerhande verdorven Enthusiastische, als van alle Pelagiaanse leringen. Hetzelve is, indien het anders maar recht overal gebruikt en aangevoerd wordt, evenals het Goddelijk Woord zelf een tweesnijdend zwaard, om aan beide zijden te kwetsen, en om al de duivelse dwalingen (die toch in de grond zonder onderscheid gezamenlijk maar door deze twee kanalen van de Pelagianerij en Enthusiasterij lopen), met een weinig moeite de hartader geheel af te steken.

Doch het beloop van onze verhandeling vereist nu, dat wij ons oog hier bijzonder vestigen op hetgeen de *Pelagiaanse dwalingen* betreft, welke wij zeker achten, dat door zo een losse, onbepaalde, en min onderscheidene behandeling van het werk van de Geest noodzakelijk op een bedekte wijze onder ons moet ingevoerd worden, ook zelfs - dat immers opmerkelijk is - van degenen, die anders allermeest zich tegen de grovere dwalingen en verleidingen van de Pelagiaanse geest trachten te verzetten, en daartegen met een prijzenswaardige ijver steeds roepen en arbeiden. Waarlijk, indien zij maar alleen dit gewichtige onderscheid tussen de zaligmakende en de algemene genade uit het oog hebben beginnen te verliezen, gelijk zij daarvan maar al te klare blijken geven, en indien zij de wezenlijke grensscheidingen tussen het waarachtige en tussen het valse werk van de Geest, door gebrek van het onderscheidend licht van dezelfde Geest, niet meer behoorlijk bij alle zaken en gelegenheden weten in acht te nemen, zo zullen zij wel een tijd lang de grovere Pelagiaanse dwalingen afkeren, maar nochtans zullen zij met al hun arbeid zelfs heimelijk als een brug leggen voor een subtielere en meer bedekter soort van zielverdervende Pelagianerij, hetwelk mettertijd ongevoelig, doch zeker genoeg zal aanwassen en toenemen, totdat het eindelijk vroeg of laat eens een grove Pelagianerij zal worden, indien het de Heere door Zijn alvermogenende genade niet Zelf verhindert.

Wij moeten geenszins menen, dat het genoeg zal zijn, om slechts, als het er op aankomt, *de theorie of stellige waarheid van onze Gereformeerde leer* in dit voorname hoofdstuk van het Christendom (behelzende de bepaling van het wezenlijke onderscheid tussen de zaligmakende en de algemene genade), wel en zuiver te bewaren, want dat zal maar weinig kunnen helpen, als wij die heilige leer maar stil doorgaans laten rusten en er *geen behoorlijk gebruik* meer van komen te maken. Een mes, dat niet gebruikt of gewet wordt, zal immers weldra verroesten en stomp worden. Maar het zal met de leer der waarheid ook niet anders gaan, dezelve niet meer te gebruiken is alleen genoeg om ze mettertijd geheel te verliezen en te bederven. De satan verstaat zijn voordeel veel beter, dan wij het onze. Hij zal ons de rechtzinnige theorie van alle waarheden voor een tijd graag genoeg laten behouden, als wij alleen aan hem maar willen laten, dat hij een Pelagiaanse, of anders ook een Enthusiastische praktijk van dezelve, bedekt en zonder tegenstand onder ons langzamerhand mag invoeren. Indien wij er nog onverzettelijk op willen blijven staan, dat wij achten, dat wij al te veel verliezen zouden aan de uitwendige letter en schors van de Gereformeerde waarheid, zo zal de satan dan daarover vooreerst niet al te sterk met ons twisten, maar hij zal tevreden zijn ons die dingen nog te laten, als wij hem maar niet verhinderen om de ziel en de kracht van de dwaling heimelijk onder het Gereformeerde volk binnen in de harten voort te planten. Dit akkoord wil de vorst der duisternis, de vader der leugen, altijd graag in het begin met de rechtzinnigen maken, dat zij de zuivere leer van het Evangelie vast en onveranderlijk zullen houden staan in hun concessies, symbolen, canons en formulieren, en dat zij zich daarop te aller tijd vrijelijk zullen beroemen, mits alleen, dat zij dezelve slechts gedeeltelijk, of anders met geen rechte ernst meer zullen gebruiken. Op die wijze weet de satan het dan zo kunstig te beleggen, dat de waarheid zelfs moet dienen, om de dwalingen te koesteren en op te kweken. Hij geeft die dwalingen dan maar slechts een andere naam, en steekt dezelve in een ander kleet. Al wie van deze

ondoorgrondelijke list van de duivel nog niets weet, die is waarlijk dan nog blind, van verre niet ziende.

Het is zeker, dat de *praktikale behandeling van de leer* zich ten allernauwste altijd moet schikken naar derzelve theorie, of, de ervarenheid zelfs heeft ons genoeg geleerd, dat wij de theorie ook zelfs verliezen, als wij die niet zorgvuldig bewaren. Indien onze theorie dan nu ontwijfelbaar vast stelt, als een voornaam grondstuk van de heilige waarheid van het Evangelie, dat er een tweeeërhande werk van de Geest is in het Christendom, één dat algemeen en één dat zaligmakend is, wie ziet niet, hoe noodzakelijk het dan is, dat, als wij van het inwendige werk van de Geest handelen, wij daaromtrent, overeenkomstig onze theorie, ook altijd moeten te werk gaan, met het wezenlijke onderscheid tussen het zaligmakend en het algemene werk van de Geest steeds behoorlijk in acht te nemen? Indien die ene slechts van ons verzuimd wordt, zo zullen wij van deze Goddelijke zaken dan altijd maar los, wild en algemeen handelen, en wij zullen aan de zielen van de mensen dan ook altijd meer bederven dan opbouwen.

Doch bijzonder en allermeeft behoort dit te geschieden, zo dikwijls als men opzettelijk handelt, om de gemoederen op te wekken en te *besturen tot een ernstig onderzoek van hun staat en werk voor God*. Want het gehele voordeel, dat zij met zodanig onderzoek voor zichzelf doen zouden, hangt immers voornamelijk daarvan af, dat zij een genoegzaam licht mogen ontvangen, waarbij zij het Zaligmakende werk van de Geest van het algemene, in hun eigen harten wel weten te onderscheiden. Indien hun dit ware licht (hetwelk zij uit de grondwaarheden van de rechtzinnige theorie van onze leer moeten bekomen), alleen maar mocht ontbreken, hoe zullen zij dan in staat zijn, om een goede kennis van hun staat te kunnen nemen, en om een recht besluit te kunnen maken, of de zaligmakende genade van Christus hun ook verschenen is door de krachtvolle werking van de Heilige Geest, en mitsdien, of hun weg van de algemene en bedrieglijke weg der tijdgelovigen ook in de grond wezenlijk onderscheiden is? Of zal ook iemand, die in 't geheel geen verstand heeft, om ware en valse dingen behoorlijk van elkaar te onderscheiden, een gelukkig onderzoek omtrent dezelve kunnen doen? Gewis degenen, die ogen van God ontvangen hebben om deze dingen enigszins recht en naar waarheid te bezien, kunnen zich niet genoeg bedroeven, als zij bemerken, met wat een losse onachtzaamheid en diepe blindheid de mensen het gewichtige onderzoek van hun kostelijke zielen in deze tijd ordinair behandelen.

Om van de grote menigte van zorgeloze *mondbelijdere* niet eens te spreken, zo laat ons maar slechts ons oog slaan op *een andere soort van mensen in ons Christendom, die niet geheel zonder bekommernis omtrent de staat van hun zielen leven*. Zij hebben wel eens enige overtuiging van hun zonden gehad, vergezeld met droefheid, berouw, vrees, enz. Zij vonden bij zichzelf enige begeerten en uitgangen naar Christus, en zij weten ook van hun geloofs-werkzaamheden te spreken. Zij hebben met sommige beloften gehandeld, welken zij konden geloven en aannemen, en waaruit zij ook vrede en vertroosting bekomen hebben. Ook weten zij veel te zeggen van de bekering en verandering van hun staat en van hun leven en wandel, alsmede van hun Godsdienstige werkzaamheden en van hun bijzondere gevallen en ondervindingen, enz. Uit dit alles maken zij dan het besluit op, dat zij ware genade bezitten.

Maar nu is het zeker, en het is reeds, zo wij achten, genoeg van ons aangewezen, dat ook de geveinsden en tijdgelovigen al deze dingen hebben op hun wijze. Zo blijft dan immers hier nu de grote vraag, waar het allemaal op aankomt, wat zeker bewijs toch deze mensen hebben, om naar waarheid van zichzelf te besluiten, dat, hetgeen bij hen gevonden wordt, geenszins het algemene, maar het zaligmakende werk van Gods Geest is? Indien zij nu alleen niets recht en grondig verstaan van het wezenlijke onderscheid tussen die beiden, naar de waarheid van onze leer, wat klaar bewijs kunnen zij van deze gewichtige zaak dan toch geven aan hun eigen gemoed, tot deszelfs geruststelling?

Men werpe ons hier niet tegen, dat de eerstbeginnende en kleinwetende gelovigen dikwijls niet zeer bekwaam zouden zijn, om de zaligmakende en algemene werkingen van de Geest juist zo

bijzonder van elkaar te kunnen onderscheiden, dan die in de kennis meerdere vordering gemaakt hebben, doch dat zij echter binnen in hun gemoed vrede met God zullen vinden, door de Genade zelf, welke zij gelovig smaken en genieten, door de krachtdadige werking van de Geest, volgens die onfeilbare regel van de Schrift, dat, die in de Zone Gods gelooft, het getuigenis heeft in zichzelf, 1 Joh. 5:10.

Want wij zouden daar op antwoorden, dat al de zodanigen een wezenlijke en grondige kennis van de ware genade bezitten bij eigen ervaring, door de Heilige Geest, die in hen woont, al is het, dat zij, bij gebrek van uitwendige en geoefende kennis, minder bekwaam mochten zijn, om dezelve zo formeel van de algemene genade kunnen onderscheiden, eveneens als degenen, die in het natuurlijke wel goed en deugdzaam goud kunnen bezitten, ofschoon zij die wetenschap zo niet hebben, gelijk anderen, om hetzelfde aan de toetssteen van vals goud behoorlijk te onderscheiden.

Maar dit alzo zijnde, zo neemt zulks de noodzakelijkheid toch geenszins weg van hetgeen wij hier beweren, want dan zou het gehele werk van de zelfbeproeving, zoveel de grond van 's mensen staat betreft, ook meteen als onnodig in het Christendom moeten ophouden, omdat sommige eerstbeginnende gelovigen, die in de ruime en levendige vertroosting van de Heilige Geest wandelen, datzelve op die tijd zo bijzonder niet nodig hebben, en ook niet zeer in staat zijn, omdat zo onderscheidenlijk te beoefenen. Doch hoe zal het gaan, als die eerstbeginnende Christen-gelovigen met ter tijd, en somtijds al eens haastig, in duisternis zullen geraken, en die gedurige opwekking en zachte en liefelijke opleiding van de Geest eens zullen missen? En als zij dan door hun eigen ongeloof, of door de verzoeking van de satan en bestrijdingen eens lichtelijk zullen vallen in nare bekommernis en twijfelmoedigheid over hun staat? Zullen hun de onderscheiden kenmerken van het ware werk van de Genade dan niet, zowel als voor anderen, ten hoogste dienstig en noodzakelijk zijn, ten einde door middel van dezelve tot meerdere vaststelling van hun staat, op grond van de Evangelische waarheid, met de hulp van de Heilige Geestes, gebracht te worden? Want immers deze is Gods gewone weg, om de harten van de gelovigen inwendig te versterken en te verzekeren, beide door het geloof en door de onbedrieglijke kenmerken van de ware genade, welke dienen tot opwekking en ondersteuning van het geloof.

Nochtans hebben wij hier *meest en voornamelijk ons oog* op de verkeerde handelingen van mensen in het Christendom, die enkel door gebrek van een goede en onbescheiden kennis van het ware werk van de Geest, lichtelijk hun arme zielen zeer droevig misleiden, en de algemene werkingen van de Geest, dewelke zij in zichzelf bevinden, geredelijk houden en aanzien voor zijn zaligmakende werkingen, en die hier van de satan dan *alzo jammerlijk bedrogen worden*, tot hun eeuwig verderf. Voor de zodanigen kan immers niet gepaster, of meer noodzakelijk zijn, dan dat hun, bij iedere bekwame gelegenheid, de rechte kenmerken van het ware werk van de Geest onderscheidenlijk voor ogen gesteld worden, ten einde zij daarop ernstig acht gevende, door Gods genade, nog in tijds aan hun rampzalig zielsbedrog mochten ontdekt worden. En waarlijk, indien wij maar alleen aandachtig letten op die algemene blindheid, geesteloosheid en droevige zorgeloosheid van de grootste hoop van onze Gereformeerde belijders, zo moet ons zulks immers genoeg overreden, dat zij in die dodelijke gerustheid, waarin wij hen bevinden te leven omtrent hun eeuwig staat, niet anders gebracht of gehouden kunnen worden, dan alleen door een *bedrieglijke list van de satan*, die hun de zinnen alzo verblindt, dat zij zichzelf nimmermeer recht kunnen onderzoeken aan de onfeilbare kenmerken van het Goddelijke Woord. Zij stellen hunne consciënties zeer licht gerust op de bedrieglijke zandgronden van eigengerechtigheid, en van algemene gaven, verlichtingen en bewerkingen van de Heilige Geest, en, op die gebroken rietstaven leunende, storten zij dan ten laatste, helaas! zeer spoedig neer in de grondeloze poel van het eeuwige verderf. De grote menigte van ons Gereformeerd volk handelt hierin zo bijster plomp, grof en gewetenloos, dat het van de blinde Papisten of Pelagianen nauwelijks slimmer zou kunnen geschieden, gelijk wij welhaast bevinden zullen, als wij maar eens een ernstig onderzoek doen naar de staat van de zielen van de mensen, en naar de losse en ijdele gronden van hun lichtvaardig vertrouwen.

Doch behalve deze domme en onwetende menigte, dewelke aan een ieder zeer licht in het oog loopt, die slechts met een algemene kennis en ervarenheid in de waarheden van onze religie begaafd is, zal men, bij een nauwer onderzoek, allerwege in onze Gemeenten *ook nog een ander soort van mensen* vinden, die alle tekenen van zich geven, dat zij inderdaad niet verder komen dan de geveinsden, de tijdgelovigen en nabij-Christenen, zodanigen, als waar de Schrift van getuigt, *dat zij de naam hebben dat zij leven, en nochtans dood zijn*, Openb. 3:1. Wanneer men met deze lieden handelt, bespeurt men klaar genoeg, dat zij het wezenlijke onderscheid tussen het algemene en zaligmakende werk van Gods Geest, naar de leer van onze Gereformeerde kerk, in 't geheel nog niet verstaan of geloven, en dat het met hun bekering niet anders ligt, dan het gewoonlijk met de tijdgelovigen placht te gaan.

Wij zwijgen van een nog slimmer en bedekter soort van geveinsden, die enkel door middel van de algemene gaven van de Geest een zodanige vertoning weten te maken van het Christendom, en daarin mettertijd een zo vaste en uitgebreide geoefendheid hebben weten te bekomen, dat men hen, of geheel niet, of anders zeer bezwaarlijk van de ware Christenen zal kunnen onderscheiden, welker staat men dan ook alleen aan het oordeel van de Alwetende God moet overlaten.

Ondertussen achten wij het zeker genoeg te zijn, dat in zo een ongelukkige tijd, als wij nu beleven, waarin de geveinsdheid en geesteloosheid van de belijders, van allerlei orde, staat, ouderdom, enz. hoe langer hoe meer de overhand nemen, niets dienstiger of noodzakelijker wezen kan, onder Gods genadige zegen, dan een recht ontdekkende en onderscheiden bediening van het Heilig Evangelie, waardoor de mensen steeds alle gelegenheid aan de hand gegeven, en alle gepaste en bekwame middelen toegediend worden, tot een ernstige beproeving van hun eeuwige staat, of de Heere deze arbeid liefde te vergezellen met Zijn Heilige Geest, dat er sommigen, nog intijds uit de strik van de duivel, waar zij zo jammerlijk in gevangen zitten, gelukkig mochten ontwaken, en, door een hartgrondige overtuiging van hun verborgen geveinsdheid, nog tot de ware oprechtheid van het geloof in de Heere Jezus Christus mochten geraken.

Ach! of hiertoe eens een rijke mate van de Geest werd uitgestort over de Leraars en over de Godzaligen in ons Nederland! Dat er nog velen gevonden werden, die in hun beroep en standplaats mochten schijnen als heldere lichten in het midden van een krom en verdraaid geslacht! Wat zou er dan niet een algemene ernst en ijver zijn, en een eendrachtige toeleg, om die gebroken Pelagiaanse rietstaven en verrotte steunsels van het ijdel vertrouwen van de mensen met kracht aan te tasten, en hen die uit de hand te rukken, en om hen te leiden tot de zuivere Gereformeerde gronden van een waar geloofsvertrouwen in den Heere Jezus? Wij hebben voorzeker de minste oprechte verbetering of verandering van onze staat niet te verwachten, voor dat God eerst weer een zuiver ontdekkend licht met kracht en vrucht onder ons zal believe te laten schijnen, om welke dierbare Genade alle getrouwe liefhebbers van Sion, die op de verlossing Israëls hopen, Hem dan ook nacht en dag ijverig moesten bidden, en met een stille lijdzaamheid des geestes ootmoedig op Hem blijven wachten.

Zo velen ondertussen als er hun staat vast gebouwd hebben op Christus, de Rotssteen des heils, waar de poorten der hel haar niet zullen overweldigen, en die ook al bereids enige vordering gemaakt hebben in de genade, deze behoeven voor de beproeving van hun geloof geenszins bekommerd of bevreesd te zijn. Want dit onwaardeerbare voorrecht bezitten zij dan van de Heere, dat zij door allerhande beproevingen, ook zelfs de scherpste, en die zevenmaal achtereen geschieden van Zijn getrouwe Vaderlijke hand, maar dies te zuiverder gereinigd en te vaster gebouwd zullen worden op hun allerheiligst geloof. Laat vrij het ontdekkend licht van de Geest helder schijnen op hun zielen, zij zullen de Goddelijke genade, dewelke zij door Christus ontvangen hebben, dan maar zelfs te meer bekennen en zich daarover in God verblijden met een zeer heerlijke en onuitsprekelijke vreugde. Als ware kinderen des lichts, zullen zij in het licht ook vrijmoedig wandelen, en met de huichelaars geenszins beschaamd worden. Wat een groot onderscheid is er dan niet tussen de staat van de ware en de geveinsde gelovigen? Gene vinden hun genade even in het licht, waar deze de hunne geheel

verliezen. De oprechten beminnen het licht, waar de geveinsden voor vlieden, om te zoeken de wegen der duisternis. Dezelfde beproeving, welke de laatsten moet doden, wekt de eersten maar te meer op, om in het leven te heersen met Christus.

Van de noodzakelijkheid van de zelfbeproeving

Daar is dan, als wij de zaak maar recht inzien, een *dubbel voordeel*, met des Heeren zegen, te verwachten van alle zuiver ontdekkend licht van de Geest, dat schijnt binnen in harten van de mensen, door middel van de waarheid van het Heilig Evangelie.

Voor de *ware gelovigen* moet hetzelfde altijd dienen tot hun geestelijke blijdschap, en tot meerder bevestiging en versterking van hun inwendige genadestaat. Het moet hier met hen gaan, als de Psalmist zegt: *het licht is voor de rechtvaardigen gezaaid, en vrolijkheid voor de oprechten van hart*, Ps. 97:11. Hoe meer des Heeren licht schijnt in hun duistere zielen, hoe meer vrede en troost, geloof en heiligheid zij dan zullen ontvangen.

En wat de *ongelukkige geveinsden en tijdgelovigen* betreft, dewelke de satan nog in zijn strik gevangen houdt, en die door bedrog de Heere weigeren te kennen, Jer. 9:6; wat kan hen hier in de tijd toch groter genade of zaliger voordeel ontmoeten, dan dat God zich nog over hen belieft te ontfermen, en hun Zijn licht en Zijne waarheid wil zenden, om hun blinde ogen te openen, dat zij het jammerlijk bedrog, waar zij in leven, nog mochten gewaar worden, eer dan dat het eeuwig voor hen te laat zal zijn? O! Dat de glansrijke Zon der gerechtigheid dan maar eens helder mocht schijnen met de dierbare stralen van het Goddelijk licht van de Evangelische waarheid, om te verlichten degenen, die in de duisternis gezeten zijn, en om te genezen het volk, dat woont in een land van de schaduwen des doods! Wie zou naar zulk een gezegende dag niet verlangen? Wie zou zelfs niet zuchten als in barensnood, dat maar deszelfs blijde morgenstond eens mocht aanblikken, wanneer wij voor ons donkerbrandend kaarslicht, het helder schijnend zonlicht mochten verwachten? Een morgenstond, waarin de oprechten zouden heersen?

Ondertussen blijft het de plicht van een ieder Dienaar van het Evangelie, om naar de mate van de genade en van de kennis, welke de Hemelse Vader hem belieft te verlenen, hiertoe alleszins te arbeiden, dat er, zelfs midden in de duisternis, nog een ontdekkend licht van de heilige waarheid voor de ogen van de mensen gesteld mocht worden, om hun slaperige harten op te wekken tot een rechte zielsbeproeving.

Gelijk wij dan daarheen, met de Goddelijke bijstand, deze onze verhandeling tot een ieders nut nu ook verder wenssen te richten, en onze pogingen daartoe aan te leggen, om nog wat nader voor te stellen, hoe wij achten, dat een ware zelfbeproeving omtrent elks eeuwige zielsstaat, met alle ernst en getrouwheid, voor de Heere behoorde ingericht te worden, langs de vaste en zuivere gronden van onze heilige gereformeerde waarheid, als waartoe wij, met al het vorige gezegde, slechts alleen de weg hebben gezocht te banen.

Er zal immers niemand gevonden worden van enig gezond verstand, die niet enigszins zal begrijpen, van welk een zonderling groot gewicht en aangelegenheid deze plicht van zelfbeproeving in het Christendom noodzakelijk is, en hoe aan des zelfs rechte waarneming het heil van de Christenen middellijk ten enenmale hangt, invoege niemand zich op goede gronden van zijne zaligheid zal kunnen verzekeren, die maar alleen blijft leven in het verzuim van deze voorname plicht. Alle roem van Gods genade en van de zalige werkingen van de Geest in de ziel zal maar geveinsd en ijdel zijn, als de mensen zich niet bekommeren met het verstandig ernstig onderzoeken van hun eeuwigen staat, en van hun wegen voor God naar de regel van Zijn heilig Woord. Indien zij maar alleen, zodanig vast verzekerd zijn van hun zaligheid, dat zij nooit eens ernstig vrezen voor het bedrog van de satans en van

hun eigen arglistige harten, en dus geen redelijk gebruik maken voor zichzelf van de rechte middelen van de zelfbeproeving, zo hebben zij waarlijk alle redenen, om hun staat grotelijks verdacht te houden. Want gelijk deze plicht een expres gebod des Heeren is, dat even zowel gehoorzaamd moet worden, als enig ander gebod of vermaning van Zijn heilige wil, dewelke Hij ons bekend gemaakt heeft, zo is het zeker, dat de oprechte Godzaligen daarin ook altijd gewandeld hebben, en dat zij door de ernstige betrachtning van deze plicht vele vertroostende verzekeringen van hun aandeel aan de Heere bekomen hebben. Voorwaar, een vaste, hartgrondige, zielheilgende en bestendige verzekering van zijn genadestaat wordt zo snel en gemakkelijk geenszins verkregen, als velen tegenwoordig wel menen.

Doch van tijdgelovigen, en allen, die hun vertrouwen stellen op de algemene gaven en werkingen van de Geest, is het waar, dat zij veeltijds met weinig moeite, op hun wijze, tot deze hogen trap van het Christendom weten te geraken. Zij doen nooit een ernstig en hartgrondig onderzoek naar hun staat, en toch houden zij zich lichtelijk verzekerd van hun aandeel aan Christus.

De reden hiervan is: omdat zij haar ellendig zielsbedrog niet kennen, vanwege hun geestelijke blindheid, en omdat zij met duizend en duizend zonden en hartsverborgenheden waar zij dagelijks in leven, niets te doen hebben, gelijk ook niet met de hoogheid en heiligheid van God door welke zij nimmermeer recht hebben. Zij werken daar altijd maar los en gemakkelijk overheen, hun zonden worden ras vergeven, zonder dat zij er dikwijls eens een traan over behoeven te storten, want als zij maar slechts een Evangelische bevatting van Christus kunnen maken, waar hun harten enigszins door bewogen en aangedaan worden, dan is het hun genoeg, om zichzelf te troosten, en van de genade te verzekeren. De satan heeft vele bedrieglijke kunsten en listen in de harten van de blinde huichelaren, welke hij aldaar in 't werk stelt, zelfs door middel van de Evangelie-waarheden, totdat hij hen langzamerhand voert op de top van de steilste inbeeldingen, waar zij dan voor een rechte zelfbeproeving ten enenmale onvatbaar zijn.

Om hier nu niet te spreken van *een ander soort van geveinsden*, die veeltijds gaan in heimelijke bekommernissen over hun staat, spruitende uit een beschuldigend en veroordelend licht van hun consciënties, doch dat nooit kan doordringen tot op de bodem van hun harten, om hun het bedrog van de grond van hun staat te ontdekken, waaraan zij dan ook onverzettelijk zullen vasthouden, niet anders doende, dan maar slechts op alle wijzen die loze wand te pleisteren, zonder ooit enige plaats te geven aan het hartdoorzoekend licht van de Geest der waarheid. Dezulken houden zich op de ellendigste gronden van een *bedrieglijk waangeloof*, toch altijd zo goed zij immer kunnen, nog verzekerd van hun genadestaat, en zij staan al de beschuldigingen en schuddingen van hun gemoed daarop onverzettelijk door, dat zij achten al evenwel nog ware genade te bezitten, hoe klein die dan ook wezen mocht.

Doch met *oprechte gelovigen* is het aldus gelegen (indien zij anders maar niet liggen in een diep verval of dodigheid), dat zij om verzekering te bekomen van hun aandeel aan Christus en de genade, zichzelf keer op keer zeer ernstig zullen trachten te onderzoeken en te doorzoeken aan de waarachtige kenmerken van de genade, volgens de leer van het Evangelie. En naarmate de Heere door Zijn Geest hen daartoe zelfs opwekt en hen met Zijn Goddelijk licht en waarheid daarin bestuurt en behulpzaam is, zodanig, dat zij deze plicht behoorlijk leren verrichten, naar die mate zullen zij ook bevinden, dat even dit geordineerde middel hun tot een zonderling nut en voordeel zal verstrekken door de medewerking van de Heilige Geest, en dat de Heere hetzelfde aan hen zal zegenen, dat zij langs deze weg allengs tot meerder vastigheid en grondige verzekering van hun genadestaat in Christus zullen komen te geraken.

Wel is waar, dat het *geloof zelf*, indien het anders maar hartgrondig en *oprecht* is, en alleen op de beloften Gods in het Evangelie met een waar vertrouwen geoefend wordt, het gemoed dan ook op een liefelijke wijze zal vertroosten en gerust stellen aangaande de zaligheid in de Heere Jezus. Maar nu heeft de Heere de rechte zelfbeproeving (als een ondergeschikt en gepast hulpmiddel hiertoe) geordineerd,

om het geloof meer en meer op te wekken, te ondersteunen, en te versterken. En dit maakt alzo deze plicht van een geheel zonderlinge noodzakelijkheid in het Christendom. Hierom zal de Heilige Geest de harten van de ware gelovigen dan ook altijd bewegen en aanvoeren tot de ernstige waarneming van dezelve, en Hij zal hun dan ook het voordeel daarvan doen ondervinden, al was het dan ook maar alleen in de dagelijkse ongevoelige versterking en wasdom van hun geloof, hetwelk waarlijk het grootste voordeel is, dat de kinderen van God hier kunnen ontvangen, omdat toch aan de wasdom van hun geloof tevens de toeneming van al hun andere deugden en genaden, ja van hun gehele zaligheid in Christus zekerlijk hangt.

Laat ons dan maar alleen alle naarstigheid aanwenden met de hulp van de Geest, tot de ernstige betrachtting van deze voorname plicht, zo hebben wij een vaste grond om te vertrouwen op onze Heere Jezus Christus, dat Hij ons ook de vrucht daarvan zal doen plukken, ja dat wij voordeel zullen doen door Zijn genade met ieder zelfonderzoek, dat wij trachten behoorlijk te verrichten.